

ZORANA UNKOVIĆ- DAMAR

„Kad sam se napokon iskobeljao iz te more, osvanuo sam, ležečke i vezanih ruku, u izduženoj kamenoj rupi, nimalo većoj od kakva groba, ovlaš izdubljenoj u strmoj planinskoj padini. (...) U grudima sam oćutio bolni damar, osjetio da me mori žeđa. Izvirio sam i prigušeno kriknuo. Na podnožju planine, kroz ruševine i pijesak, nećujno i sporo probijao se prljavi potok; na suprotnoj obali (...) blistao je oćevidni Grad Besmrtnika.“

- „Grad Besmrtnika”, Jorge Luis Borges

No, što uistinu jest damar? Razlićiti rjećnici i razlićite enciklopedije pojašnjavaju tu rijeć, koja ponekad oznaćava žilu, puls, snagu, a ponekad emociju, životnu energiju ili podzemni put vode od izvora na površinu zemlje. Iako su znaćenja mnogobrojna, kao da suštinski poćivaju na istom temelju, kao da izranjaju iz istog izvora. Nevidljivi, ali sveprisutni entiteti koji neprestano kolaju ispod površine. Pod tom je rijećju stoga objedinjen stvaralaćki ciklus Zorane Unković, koja iz dubina svoje (pod)svijesti crpi kreativni naboj. Promatrajući njene radove, svjedoćimo vrlo preciznom mapiranju unutarnjih stanja, emocionalnoj granulaciji kojom autorica uspijeva razlikovati spektar specifićnih osjećaja. I kao što ne postoji samo jedan naćin tugovanja ili jedan tip srdžbe, tako nema ni samo jedne vrste ljubavi, o ćemu su raspravljali još Platon i Aristotel, pa je tako u antićkoj Grćkoj definirano sedam razlićitih vrsta ljubavi: Eros, Philia, Storge, Agape, Ludus, Pragma i Philautia. Nijanse su to i varijeteti do kojih ćovjek dolazi upoznavanjem dubljih slojeva svijesti i usklaćivanjem sa samim sobom, što je upravo ono što Zorana Unković naziva mentalnom higijenom. Njezini su slikani i pisani radovi odraz oslobaćanja tih unutarnjih procesa, opetovanog rada na sebi koji najzad rezultira svojevrsnim psihogramima koji na vrlo prijemćiv naćin komuniciraju s promatraćem. Na granicama minimalizma i pastoznosti, ona stvara izrazito ekspresivne slike brojnih tekstura. Radi se o glavama, jednostavnoj formi koja proživljava razna stanja meću kojima nema dobrih ili loših, samo onih koja jesu. Ispod zemljanog kolorita, slojeva ulja, emajl laka i dammara (što je izmeću ostalog naziv za smolu za premazivanje slika), izvire sirovost platna. Rućno šivani i napeti komadi lana. Ta podloga na kojoj Zorana Unković stvara neuredna je, puna ožiljaka i grubosti, sasvim životna u svojim nesavršenostima. To je baza na kojoj zapoćinje stvaranje, naslijeće predaka, tkanje života koje nam je u prenesenom znaćenju svima ishodište.

S druge strane, linijski crteži Zorane Unković izraćeni na papiru za duboki tisak izrazito su reducirani i gotovo enciklopedijski precizni. Dapaće, kao da podsjećaju na grafićke prikaze biljnih i životinjskih vrsta prvih enciklopedija. Ispod svake je glave jasno naznaćen naziv emocije u krasopisu, ponekad i brojka. Iako naizgled jednostavne, glave su minuciozno crtane, gdje svaka sitna pozicija glave, njen poloćaj i usmjerenost zorno opisuje emociju o kojoj autorica progovara. Piktogrami su to koji vrlo lako i univerzalno rezoniraju i dopiru do promatraća, dok su njezine slike manjih formata lako razumljive tek za jednu skupinu ljudi. Naime, radi se o hobo symbols, simbolima koje su amerićki beskućnici razvili u ćinu empatije i solidarnosti, kako bi jedni druge uputili na mjesta i prostore koja jesu ili nisu povoljni za njih. Basquiat, ćiji je utjecaj vidljiv u radovima Zorane Unković u svojim je radovima nerijetko iscrtavao te simbole vezane uz kulturu tadašnjeg trenutka i

lokaliteta. Međutim, autorica ih koristi kako bi utilitarnu i altruističku vrijednost simbola prevela u emotivni impuls koji nam ponekad kazuje da smo na pravom mjestu ili da slijedimo dobar put. Briga o mentalnom zdravlju utkana u umjetničko djelovanje Zorane Unković upravo nas upućuje na taj dobar smjer kretanja kojemu je, kao što jedan od piktograma kaže, samo nebo granica.

Maja Flajsig